

Μανόλης Μανιούδης, Χαράλαμπος Αράχωβας

*Ο Ρόλος των Μικρών και Micro Επιχειρήσεων στην Ελλάδα, η Έκθεση Πισσαρίδη
και το Ζήτημα της Μεταλλαγής του Εγχώριου Παραγωγικού Υποδείγματος*

A. Αντικείμενο Μελέτης

Η ύφεση της ελληνικής οικονομίας (2008-2016), όπως εύληπτα αποτυπώθηκε στα μακροοικονομικά της μεγέθη, επέφερε, μεταξύ άλλων, μακροοικονομική αστάθεια και παραγωγικές υστερήσεις. Εκτός από τη δραματική μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος, η ύφεση κληροδότησε μια σειρά από διαρθρωτικές δυσχέρειες στο εγχώριο παραγωγικό υπόδειγμα: απομείωση του παραγόμενου προϊόντος, απώλεια εργατικού δυναμικού (brain-drain) και συρρίκνωση της απασχόλησης, καθώς και μονομέρεια της κλαδικής εξειδίκευσης της ελληνικής οικονομίας προς τον τουρισμό, με αποτέλεσμα την μονοσήμαντη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της οικονομίας. Η κρίση υγείας εξαιτίας του COVID-19 και η υποχώρηση των τουριστικών ροών, ανέδειξαν τα όρια της μονομέρειας αυτής και (επαν)έφεραν την ελληνική οικονομία σε τροχιά ύφεσης. Στο πλαίσιο των συνεπειών αυτών επενεκκινήθηκε η επιστημονική και πολιτική συζήτηση για τον ρόλο των πολύ μικρών επιχειρήσεων και της «αρνητικής» σημασία τους για την παραγωγική αναβάθμιση του εγχώριου παραγωγικού υποδείγματος.

Είναι χαρακτηριστικό πως το «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία – Ενδιάμεση Έκθεση» (Έκθεση Πισσαρίδη) εστιάζει στον αντιπαραγωγικό ρόλο των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Ειδικότερα επισημαίνεται το μεγάλο πλήθος πολύ μικρών (micro) και μικρών επιχειρήσεων αλλά και ο σημαντικός αριθμός αυτοαπασχολούμενων που δραστηριοποιούνται στην χώρα. Σύμφωνα με την ανάλυση της έκθεσης, οι micro και μικρές επιχειρήσεις διακρίνονται από χαμηλή παραγωγικότητα, καταγράφουν υψηλά ποσοστά φοροδιαφυγής και ως εκ τούτου συμμετέχουν (συχνά) στη λεγόμενη άτυπη οικονομία της χώρας. Όμως η έκθεση, αλλά και η συζήτηση που έχει αναπτυχτεί γύρω από αυτή, δεν επισημαίνει τον σημαντικό ρόλο των micro και μικρών επιχειρήσεων στην κοινωνική συνοχή και αναπαραγωγή. Ειδικότερα, στους κλάδους που λογίζονται ως έντασης εργασίας όπως το εμπόριο και η εστίαση- καταλύματα, η συνεισφορά τους τόσο στον παραγόμενο κύκλο εργασιών όσο και στην απασχόληση είναι ιδιαίτερα σημαντική. Μια δημιουργική καταστροφή από τα πάνω θα είχε αρνητικές συνέπειες στο επίπεδο της εγχώριας ζήτησης, στην απασχόληση αλλά και στην ισόρροπη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

Στο πλαίσιο αυτό, ο στόχος της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι διττός: αφενός επιχειρεί να αποτυπώσει λεπτομερώς την (διαχρονική) συμμετοχή των μικρών και micro επιχειρήσεων στην ελληνική οικονομία και αφετέρου να προτείνει ιδέες και τρόπους ώστε οι επιχειρήσεις αυτές να ενταχθούν σε ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα, το οποίο θα διακρίνεται για την ανθεκτικότητά και την αειφόρο ανάπτυξη.

B. Μεθοδολογία

Πέρα από την σχετική επισκόπηση για το ρόλο της μικρής και μεσαίας επιχειρηματικότητας στην ελληνική οικονομία, θα γίνει μια εκτενής παρουσίαση στατιστικών στοιχείων και δεικτών που να τεκμηριώνουν τη θέση της αλλά και την

εξέλιξη της στο εγχώριο παραγωγικό υπόδειγμα. Πιο συγκεκριμένα, για την χαρτογράφηση της συμβολής των μικρών και micro επιχειρήσεων θα αξιοποιηθούν τα δεδομένα του μητρώου επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ., δίνοντας έμφαση σε μεγέθη όπως ο αριθμός των επιχειρήσεων, ο κύκλος εργασιών και ο αριθμός των απασχολούμενων. Στο επίπεδο της ανάλυσης αυτής, θα διερευνηθεί η κλαδική εξειδίκευση της ελληνικής οικονομίας, η οποία σε μεγάλο βαθμό τεκμηριώνει τον μικροοικονομικό αποσυντονισμό που καταγράφεται μετά την οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008. Όμως, πέρα από τα δευτερογενή δεδομένα της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (και των λοιπών σχετικών πηγών), θα γίνει αξιοποίηση των πρωτογενών ερευνών του ΙΝΕΜΥ-ΕΣΣΕ οι οποίες και καλύπτουν τις υστερήσεις των δεδομένων των διαθέσιμων στατιστικών πηγών.

Γ. Ευρήματα – Συμπεράσματα

Το κυριότερο εύρημα της παρούσας εργασίας είναι ότι ο ρόλος των μικρών και micro επιχειρήσεων δεν μπορεί να αγνοηθεί στην συζήτηση για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας. Θα αναδειχθεί η αναγκαιότητα ενός νέου συμπεριληπτικού παραγωγικού υποδείγματος το οποίο θα εδράζεται σε μια αμοιβαίου οφέλους αναπτυξιακή πολιτική. Η πολιτική αυτή θα επιτρέψει ένα σταδιακό και ομαλό μετασχηματισμό, παρέχοντας τη δυνατότητα μιας συνολικής αναβάθμισης του οικοσυστήματος της επιχειρηματικότητας. Η εξαφάνιση των μικρών επιχειρήσεων δεν μπορεί να αποτελέσει την ενδεδειγμένη λύση για την αναβάθμιση αυτή. Η επένδυση στην καινοτομία και ο ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων θα πρέπει να γίνει με όρους οικονομικής δημοκρατίας. Η αναβάθμιση και ο μετασχηματισμός των μικρών επιχειρήσεων, μέσα από μια σειρά πολιτικών (π.χ. κίνητρα συγχωνεύσεων, συνέργειες, δικτύσεις και clusters), κρίνεται ως ενδεδειγμένος για τον επαναπροσδιορισμό της θέσης της επιχειρηματικότητας σε ένα νέο και βιώσιμο αναπτυξιακό υπόδειγμα.